

АНДРАГОГІЧНІ ЗАСАДИ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ОСВІТИ

ПРОФЕСІОНАЛІЗАЦІЯ АНДРАГОГА: ЦІННОСТІ, ЗНАННЯ, НАВИЧКИ

Т. Сорочан

Університет менеджменту освіти є унікальним закладом, який упродовж 65 років спеціалізується на освіті дорослих. За часів, коли окремої галузі освіти дорослих не існувало, Університет накопичував досвід підвищення кваліфікації особливої категорії – високопрофесійних спеціалістів, керівних і педагогічних кадрів.

Біля витоків провідного закладу підвищення кваліфікації педагогічних кадрів стояли видатні освітяни: Є. Березняк, В. Бондар, І. Жерносек, Н. Коломинський, М. Красовицький, С. Крисюк, В. Левицький, В. Маслов, Н. Потелло, В. Пуцов.

Новітній період утвердження та теоретичного обґрунтування післядипломної освіти пов'язаний з іменами відомих в Україні вчених – співробітників Університету менеджменту освіти, багаторічне служіння нації яких дало змогу закласти міцні підвалини для розвитку галузі. У цій плеяді — В. Олійник, О. Бондарчук, В. Гравіт, В. Дивак, Г. Дмитренко, Л. Ніколенко, М. Скрипник, В. Солодков, Г. Штомпель.

Зміст, технології, форми навчання видозмінювалися відповідно до конкретних історичних періодів, а пріоритетність освіти дорослих в Університеті у подальшому вплинула на формування контингенту магістратури, зумовила провідну тематику наукових досліджень аспірантів, докторантів, науково-педагогічних працівників.

Для сучасної післядипломної освіти, яка є невід'ємною складовою освіти дорослих, визначальним є принцип безперервності. У більшості сучасних досліджень він розглядається як стратегічний орієнтир суспільного прогресу. Безперервність освіти є не тільки провідним фактором соціально-економічного розвитку суспільства, а й важливою умовою розвитку особистості, її творчого потенціалу. Про значущість безперервної освіти свідчить і те, що відповідну концепцію схвалено ЮНЕСКО, Міжнародною організацією праці, Радою Європи.

Навчання дорослих здійснюється на засадах андрагогіки, а викладач системи післядипломної освіти є андрагогом.

В українській науці положення андрагогіки, теорія та практика діяльності андрагогів досліджувалися за такими аспектами: закономірності професійного та особистісного розвитку в умовах переходу до суспільства знань, професійний розвиток на основі компетентнісного підходу (О. Бондарчук, О. Карамушка, В. Кремень, Н. Ничкало, В. Олійник, О. Савченко); теоретичні та методичні основи андрагогіки і професійної підготовки андрагогів (О. Аніщенко, Л. Лук'янова, М. Скрипник); організація навчання дорослої аудиторії (М. Кириченко, Н. Клокар, О. Пехота, В. Сидоренко). Серед сучасних наукових джерел щодо нової філософії освіти, зокрема й освіти дорослих, вирізняються дослідження В. Кременя,

в яких обґрунтовано концепцію та теоретичні основи цінностей суспільства знань, гуманізму, оновлення ціннісно-смыслових засад професійного розвитку фахівців.

Тобто андрагогіка, як галузь знань про навчання, що забезпечує особистісний і професійний розвиток дорослих, є затребуваною суспільством, яке навчається. Окремих досліджень потребує проблема професійного становлення та розвитку самих андрагогів як професіоналів.

Андрагог виконує важливу місію, яку ми розуміємо як сенс суспільно-значущої діяльності з освіти дорослих, проголошення цінностей освіти впродовж життя. Місія андрагога може бути задекларована як важливі, корисні для суспільства, пріоритетні цілі-цінності його діяльності, а саме: провадження формальної і неформальної освіти, допомога в інформальній освіті, залучення до надбань культури та новітніх технологій, формування широкій бази знань, сприяння розвитку навичок, затребуваних на ринку праці, забезпечення професійного й особистісного розвитку дорослих.

Андрагог – це професіонал з освіти дорослих, компетентний фахівець, який активно працює в аудиторії дорослих людей для реалізації цілей та програм безперервної формальної і неформальної освіти впродовж життя з метою забезпечення їхнього професійного й особистісного розвитку.

Для діяльності андрагога в системі післядипломної освіти є характерними всі ознаки професії, а саме: спеціалізація й особливий предмет праці, специфічні технології, методи й інструментарій професійної діяльності, продукт праці.

Професія андрагога в Україні поки не зазначена у відповідних класифікаторах, а фахівець з освіти дорослих не проходить обов'язкової спеціальної підготовки в системі формальної освіти. Це актуалізує дослідження з професіоналізації андрагога.

Професіоналізацію розуміємо як процес становлення андрагога-професіонала, тобто фахівця з освіти дорослих. Цей процес передбачає вибір професії як сфери діяльності з урахуванням власних можливостей, опанування професії, її фахових, специфічних особливостей, етичних норм. Професіоналізація передбачає також формування професійної самосвідомості та професійної культури (за І. Зязюном), які утворюють базовий рівень професіоналізму. Професіоналізація забезпечується особистісним і професійним розвитком андрагогів.

Нами проведено дослідження співвідношення функцій та компетентностей андрагогів, які працюють у сфері післядипломної освіти педагогічних і науково-педагогічних працівників.

До вибірки досліджуваних було внесено майже тридцять викладачів (андрагогів) Центрального інституту післядипломної педагогічної освіти

в структурі Університету менеджменту освіти (м. Київ), майже сорок викладачів регіональних інститутів післядипломної педагогічної освіти (зокрема, з таких міст, як Івано-Франківськ, Житомир, Луганськ, Харків), які проходили підвищення кваліфікації в Університеті менеджменту освіти в 2015–2017 рр., а також майже двадцять тренерів-андрагогів, учасників проекту «Освітня програма підготовки професіоналів у галузі освіти дорослих (німецька (неурядова) організація «Німецьке об'єднання народних університетів» (DVV International) в Україні спільно з громадською спілкою «Українська асоціація освіти дорослих»».

Емпіричними методами (спостереженням, інтерв'ю, анкетуванням) та теоретичними методами (аналізом, моделюванням, узагальненням) у процесі дослідження було встановлено, що в основу професіоналізації андрагогів слід покласти сукупність компетентностей та провідних функцій цих фахівців, зорієнтованих на формулювання певних вимог до їхньої професійної діяльності та професіоналізму. Така сукупність компетентностей і функцій також закладає основу для диференціації освітньої діяльності андрагогів у різних аудиторіях.

Кожна компетентність спрямована на реалізацію певної функції професійної діяльності андрагога і має три складові: цінності, знання, уміння (навички). Компетентності та відповідні функції розподілені за трьома рівнями. Перший (базовий) рівень передбачає сформованість загальної компетентності андрагога. Другий (професійний) рівень визначає сукупність компетентностей, необхідних для професійної діяльності андрагога з урахуванням різноманітних функцій, видів робіт та напрямів діяльності. Третій (спеціалізований) рівень об'єднує компетентності, які визначають специфіку і диференціацію професійної діяльності андрагога.

Охарактеризуємо компетентності та функції андрагогів.

Функція (лат. *functio* – виконання) – це діяльність, обов'язок, робота, зовнішній прояв властивостей об'єкта в певній системі взаємин, до якої він належить. Інше значення поняття «функція» підкреслює, що це вид зв'язку між об'єктами, коли зміна одного з них спричиняє зміну іншого.

Для реалізації, виконання функцій необхідні компетентності (здатності), набуття яких відбувається в процесі професіоналізації андрагогів. Зазначмо, що ускладнення функцій зумовлює потребу у нових, більш спеціалізованих та диференційованих компетентностях.

На першому, початковому (базовому), рівні професіоналізації в андрагогів має бути сформована загальна компетентність. Вона актуальна для тих андрагогів, які розпочинають професійну діяльність переважно у неформальній освіті дорослих, працюють з групами осіб, які вдосконалюють навички за інтересами (це, зокрема, короткотривалі проекти, гуртки різного профілю, любительські об'єднання тощо), а також із спільнотами осіб, які прагнуть до змістовного проведення вільного часу. Загальна компетентність є певним стартом для тренерів-початківців та викладачів за різними програмами й проектами. Цінності, покладені в основу цієї компетентності, – освіта впродовж життя, розвиток та саморозвиток особистості. Для опанування компетентності необхідні знання принципів освіти дорослих (андрагогіки), особливостей навчання дорослої людини та дорослої аудиторії, етики викладача. Базовими навичками є формування групи та прийоми знайомства з її членами; проведення співбесіди, інтерв'ю з учасниками групи; методи виявлення очікувань від навчання, активізації роботи в групі; здатність навчати за принципом

«роби, як я, робимо разом»; опанування програми та методик для досягнення конкретних результатів навчання.

Наступним, другим, для андрагога буде професійний рівень реалізації функцій з освіти дорослих, який передбачає опанування сукупності універсальних компетентностей. Цей рівень є обов'язковим для андрагогів, які працюють з фахівцями у формальній і неформальній освіті дорослих, а саме: для всіх працівників системи післядипломної освіти, підвищення кваліфікації, керівників та виконавців проектів і програм у галузі освіти дорослих; працівників служби зайнятості, соціальних працівників, викладачів закладів освіти всіх типів і рівнів, які навчають осіб віком понад вісімнадцять років, віднесених законодавством України до категорії дорослих.

До зазначеної сукупності функцій, які потребують розвитку в андрагогів універсальних компетентностей з освіти дорослих, нами віднесено такі: викладач, тренер, фасилітатор, менеджер. Охарактеризуємо їх.

Функція викладача в освіті дорослих суттєво відрізняється від тієї, яку виконує викладач у студентській аудиторії. Ці відмінності зумовлені психологією дорослої людини, її ставленням до навчання. Особливості навчальної аудиторії фахівців полягають у тому, що вони вже набули життєвого та професійного досвіду, як правило, мають професійну освіту, критично ставляться до змісту та технологій навчання, потребують професійного спілкування. Андрагог-викладач постійно підтримує баланс між теорією та практикою, намагається максимально активізувати слухачів на занятті. На відміну від молоді, яка тільки здобуває вищу освіту, фахівці сприймають матеріал крізь призму практичного досвіду і з осмисленням можливостей застосування набутих знань. Андрагог-викладач виходить із того, що не слухачі зобов'язані вчитися, а він має мотивувати слухачів до опанування нових компетентностей, створити атмосферу поваги до кожної думки. Фахівці очікують від навчання іншого результату, ніж студенти. Для дорослих фахівців цінність мають ті результати, які допомагають вирішувати важливі проблеми професійної діяльності, а студенти результатами вважають переважно складання заліків, іспитів тощо.

Для набуття компетентності викладача формальної та неформальної освіти дорослих андрагог має здійснювати діяльність на засадах цінностей суспільства знань та міжкультурної взаємодії, критичного мислення, опрацювання, використання інформації у контексті особистісного й професійного розвитку, етики міжособистісної взаємодії та професійного спілкування.

Необхідними для виконання цієї функції є знання з філософії освіти; психологічних особливостей навчання в умовах диференціації дорослої аудиторії (за віком, фахом, рівнем освіти, освітніми запитамі, гендерними особливостями тощо); змісту, методології, методів, технологій освітнього процесу; загальних закономірностей та історичних аспектів педагогіки; міжнародного й вітчизняного досвіду освітньої діяльності за обраним напрямом; основ педагогічної деонтології.

Навичками, які мають бути сформованими в андрагога-викладача, є такі: загальні навички роботи з аудиторією (самопрезентація, організація роботи в аудиторії, професійне мовлення та спілкування, використання засобів навчання, зокрема ІКТ, визначення етапів заняття, дотримання норм навчального часу, розкладу); визначення змісту навчання; планування освітнього процесу; визначення запитів слухачів, загальних та поетапних цілей навчання; добір методів, методик та технологій навчання й освітнього процесу в цілому; досконале володіння практичними навичками,

які треба сформувати у слухачів, та технологіями їх формування; використання досвіду слухачів у процесі навчання; емпіричні та кількісні методи вивчення результатів навчання групи й окремого слухача; мотивація, стимулювання та заохочення до навчання групи і слухача; самоаналіз власної діяльності на занятті та його результатів у цілому; документація та звітність викладача.

Тренер – це фахівець із практичного навчання дорослих. Крім загальнопрофесійних знань, він повинен мати підготовку щодо специфіки відпрацювання конкретних умінь із застосуванням інтерактивних методів навчання, зокрема тренінгу. Важливою складовою цієї діяльності є здатність до надихання на успіх, на пошук нових нестандартних рішень. Разом з аудиторією тренер «проживає» новий досвід, отримує натхнення від досягнення мети. Тому становлення андрагога-тренера – це нові професійні вміння, нові особистісні якості, які потім проєктуються на успіх групи в процесі навчання.

Цінностями в роботі тренера є активність особистості у процесі навчання, групова діяльність, колективна думка та розмаїття думок, взаємодія. Тренеру необхідні знання щодо соціальних та психологічних основ активності особистості, педагогіки інтерактивного навчання, теоретичних основ та методики застосування інтерактивних методів, проведення тренінгів.

До навичок тренера належать: організація роботи групи в процесі застосування інтерактивних методів навчання та проведенні тренінгу; прийняття правил роботи в групах; підтримка динаміки діяльності групи; виявлення уваги до окремих позицій членів групи; забезпечення формування навичок у членів групи; підведення підсумків та виявлення рефлексії учасників групи; стимулювання членів групи до післядії.

Андрагог-фасилітатор у процесі взаємодії з дорослими сприяє розкриттю їхнього творчого потенціалу та розвитку професіоналізму. Він забезпечує сприятливі умови для виявлення індивідуальності кожної особистості, спрямовує на пріоритети особистісного, інтелектуального, творчого розвитку.

Термін «фасилітація» походить від англ. *to facilitate* – полегшувати, сприяти, допомагати. Фасилітація розглядається також як усвідомлене, самостійно ініційоване, спрямоване на опанування смислів як елементів особистісного досвіду учіння, у процесі якого андрагог-фасилітатор є помічником, який допомагає самостійно шукати відповіді на запитання й оволодівати способами діяльності.

Фасилітативна функція виявляється в тому, щоб допомогти дорослим віднайти, узагальнити, висвітлити кращі здобутки власного досвіду, створити тим самим передумови для подальшого професійного зростання, творення нового в професії або творення себе-нового в процесі особистісного розвитку. Реалізуючи цю функцію, андрагог-фасилітатор відкритий до спілкування, виявляє високий рівень емпатії (здатності бачити внутрішній світ, психічний стан іншої особистості), демонструє впевненість у можливостях і здібностях тих, кого навчає.

Основним для успішного здійснення функції фасилітації є розуміння цінності кожної особистості; особистісний та професійний розвиток учасників освітнього процесу; спрямованість на успіх; професіоналізм; творчість; співпраця, партнерство, взаємодія; самопізнання та самореалізація. Фасилітація відбувається на основі знань психолого-педагогічних закономірностей особистісного та професійного розвитку, основ творчості і творчої діяльності, концепції досягнення життєвого успіху й кар'єри.

Здатність до фасилітації виявляється у мотивації осіб, які навчаються, до особистісного та професійного розвитку, успіху, творчої самореалізації у різних видах діяльності; створенні творчої атмосфери у процесі аудиторної роботи; відзначенні успіхів та досягнень кожного дорослого і групи загалом.

Менеджер здійснює управлінські функції у системі освіти дорослих. Він використовує весь комплекс менеджменту: визначає стратегію, ставить мету, планує, організовує, визначає й аналізує результати, створює та вдосконалює організаційну культуру. У діяльності андрагога-менеджера виявляються також ознаки кадрового менеджменту й управління людськими ресурсами. Для забезпечення якості освіти дорослих андрагог-менеджер залучає висококваліфіковані кадри, мотивує викладачів, тренерів до роботи з дорослою аудиторією.

Для того, щоб менеджмент був ефективним, андрагог здійснює персоніфікований облік потенційної аудиторії споживачів освітніх послуг, диференціює їх за освітніми запитами, віком, стажем, рівнем професійного розвитку тощо. На цій основі він планує графіки навчання певної категорії дорослих, складає диференційовані варіанти навчальних планів, програм, курикулумів, здійснює аналіз результатів.

Важливою складовою діяльності андрагога-менеджера є завчасне планування матеріальних і фінансових ресурсів, необхідних для організації освітнього процесу.

Андрагог-менеджер має подавати приклад управлінської культури в організації заходів, володіти змістом та технологіями роботи з дорослими, спілкуванні, дотриманні норм професійної етики.

Цінності андрагога-менеджера – це стратегія особистісного й організаційного розвитку, управлінська культура, культура організації (корпоративна культура), досягнення мети, спрямованість на результат, визначеність умов і правил діяльності, інфраструктура освітнього процесу. В основу реалізації цієї функції покладено знання з менеджменту освіти, положень законодавства, які регламентують діяльність у сфері освіти дорослих.

До навичок андрагога-менеджера належать такі: вивчення запитів держави, роботодавців, соціуму, стейкхолдерів, споживачів освітніх послуг для визначення змісту й умов організації освітнього процесу; формулювання і представлення стратегії навчання; залучення слухачів до культури організації (корпоративної культури) установи/організації, яка проводить навчання; участь у розробленні та запровадженні елементів культури організації (корпоративної культури); реалізація функцій менеджменту в управлінні освітнім процесом (визначення стратегії, мети, планування, організація, контроль, аналіз, коригування); здійснення освітнього маркетингу на засадах соціальної відповідальності.

Окрема сукупність навичок стосується управління фінансами в освіті дорослих, а саме: фандрайзинг, знаходження джерел фінансування, складання бюджету, кошторису, виконання бюджету, звітність.

Щодо організації освіти дорослих, то андрагог-менеджер має набути навичок із забезпечення інфраструктури освітнього процесу (це, зокрема, логістика заходів, трафік учасників, зручність графіка, оснащення аудиторії та інших приміщень, комфортність умов, обладнання, санітарно-гігієнічні умови, харчування); створення кластерної структури навчання; складання документації та звітності; тайм-менеджменту та самоменеджменту.

Третій рівень розвитку компетентностей андрагога ми визначасмо як спеціалізований. Він охоплює сукупність спеціальних компетентностей,

затребуваних в окремих, специфічних ситуаціях. Компетентності цього рівня мають бути сформовані в усіх працівників закладів післядипломної освіти, фахівців, які виконують специфічні функції у системі вищої освіти або окремих напрямках формальної чи неформальної освіти дорослих. До сукупності функцій і компетентностей спеціалізованого рівня нами віднесено такі: методична, консультативна, експертна, дослідницька, модерації, супервізії, тьюторингу.

Одна з таких специфічних функцій – методична. В українській системі освіти посади методистів уведено до штатів закладів дошкільної, професійно-технічної, післядипломної освіти, районних та міських методичних кабінетів (центрів). Методична функція здійснюється з метою надання практичної цілеспрямованої допомоги педагогічним працівникам щодо опанування нового змісту освіти, нових програм і методик. Вона базується на практичному досвіді, передбачає пошуки способів взаємообміну науку та практики.

Методична функція в умовах демократизації та реформування освіти набуває нового значення, наповнюючись новим змістом. Оскільки педагоги працюють в умовах вільного вибору різних варіантів навчальних планів, програм, підручників, то рекомендації методистів і методичних установ перестають бути догмою.

Посади методистів вводяться також в установах інших галузей. Методична функція щодо узагальнення практичного досвіду, організації навчання на засадах практичного досвіду, створення матеріалів для навчання може реалізовуватися як у системі формальної, так і в системі неформальної освіти.

Останнім часом актуалізуються такі аспекти методичної функції, як менторство, наставництво. На нашу думку, методична функція трансформується у науково-методичний супровід, який більше відповідає сучасним умовам, ніж надання чітких рекомендацій фахівцям. Науково-методичний супровід ми розуміємо як технологію процесу безперервної професійної взаємодії суб'єктів освіти дорослих з метою розроблення, обґрунтування, практичного впровадження, апробації інноваційних підходів до вирішення актуальних проблем у певній галузі знань. Це професійна взаємодія суб'єктів освітньої діяльності, необхідними умовами якої є добровільність та партнерство, визначальними ознаками – особистісний та професійний розвиток учасників, а результатом – новий рівень професійної діяльності.

Ціннісний аспект методичної функції (наставництва, менторства) полягає в розумінні практичного досвіду як джерела професійного й особистісного розвитку. Для реалізації методичної функції (наставництва, менторства) необхідні знання методології, змісту, методів, методик, технологій освіти, сучасних освітніх трендів.

Успішне виконання функції методиста, ментора, наставника забезпечують такі навички: вивчення, узагальнення, апробація, поширення професійного досвіду; вивчення запитів споживачів освітніх послуг; удосконалення, оновлення, розроблення нових методик навчання; надання методичних рекомендацій щодо складних питань професійної діяльності; визначення та моніторинг результатів навчання.

Функція консультування набуває все більшого значення в системі освіти дорослих. Вона спрямована на задоволення індивідуальних професійних запитів, вирішення практичних завдань, підтримку інноваційної діяльності. Практика показує, що фахівці системи освіти дорослих недостатньо засвоїли теоретичні засади та технології консультування.

Реалізація цієї функції ґрунтується на взаємодії, яка передбачає довіру, спільний аналіз проблеми та пошук способів її вирішення.

Консультування — це організована взаємодія між консультантом (андрагогом) і клієнтом (фахівцем, який навчається в системі освіти дорослих), спрямована на вирішення проблем і внесення позитивних змін у діяльність певного спеціаліста чи організації загалом. Мета консультування в менеджменті (консалтингу) – допомогти керівникові більш глибоко усвідомити те, що відбувається у сфері професійної діяльності, чітко визначити мету власної діяльності та діяльності організації, зробити вибір, обґрунтувати управлінське рішення.

Основною цінністю консультування ми вважаємо взаємодію. Консультант має бути висококваліфікованим фахівцем і мати найвищий рівень професійних знань у галузі консультування. Навички консультанта допомагають у визначенні проблемного поля клієнта, у формулюванні запиту, проблемних питань, спільному пошуку способів вирішення проблем, наданні можливості розширення бачення певних проблем.

Експертиза, як функція андрагога, досить часто затребувана в практиці. Це зумовлюється тим, що діяльність андрагогів може бути пов'язана з аналізом та оцінюванням діяльності певних фахівців, організацій, проектів, зокрема, у процесі узагальнення досвіду, проведення моніторингових досліджень чи атестації. Метод експертного оцінювання дає змогу дослідити позитивні й негативні тенденції у практиці, порівняти отримані результати з поставленою метою. Важливою передумовою експертизи є розроблення критеріїв, показників, індикаторів для оцінювання різноманітних об'єктів і процесів, а також оволодіння певним дослідницьким інструментарієм.

Цінністю андрагога-експерта є інноваційний розвиток різних систем, знання, які йому необхідні, є вузькоспеціалізованими. Навички передбачають проведення процедури експертизи; визначення стану та перспектив розвитку об'єктів; оцінювання програм та проектів інноваційного розвитку; встановлення та характеристику результатів інноваційної й експериментальної діяльності.

Андрагог-дослідник спрямовує діяльність на науковий контекст реалізації програм і проектів освіти дорослих. Освіта дорослих виходить за межі педагогічної науки, адже саме поняття педагогіки стосується, передусім, дітей. До роботи з дорослою аудиторією лише досить умовно можна застосувати поняття «виховання», оскільки андрагоги працюють із сформованими особистостями. Натомість на перший план виходить рівень фахових знань та умінь андрагога. Доросла аудиторія досить критично сприймає недостатній рівень фахової підготовки андрагога, може обурюватися на порушення етики спілкування, а також на невідповідність ціннісних орієнтацій. Усе це спонукає до спеціальних міжгалузевих наукових досліджень проблем професійної діяльності андрагогів, зокрема, поєднання зусиль педагогів, психологів, соціологів, антропологів, філософів та інших спеціалістів.

Цінності андрагога-дослідника базуються на засадах академічної доброчесності. Насамперед, це ціннісне ставлення до науки, наукових знань, процесу пізнання, науково-дослідної діяльності, нового наукового продукту. Знання, які забезпечують реалізацію функції андрагога-дослідника, – це спеціальні знання у певній науковій галузі, наукознавство, основи теорії та методології наукового дослідження.

Навички андрагога-дослідника визначаються вимогами до здійснення наукової діяльності як професійної, а саме: академічне письмо та навчання

дорослої аудиторії основ академічного письма; планування та проведення наукових досліджень; реалізація інноваційної ідеї у процесі наукового дослідження; встановлення, моніторинг, узагальнення, апробація результатів дослідження; підготовка кваліфікаційних робіт різного рівня; підготовка наукової доповіді, виступу, тез, статті, монографії, навчально-методичних посібників тощо; опрацювання наукометричних баз даних; атестація наукових кадрів.

Андрагог-модератор здійснює діяльність, спрямовану на розкриття потенційних можливостей фахівців. В основу модерування покладено використання спеціальних технологій, які допомагають організувати процес вільної комунікації, обміну думками, судженнями, що підводить учасників до ухвалення професійно вираженого рішення за рахунок реалізації внутрішніх можливостей. Модерування не привносить нового, а лише допомагає потенційне зробити актуальним. При цьому індивідуально значуще стає колективно значущим. Функція модератора – допомогти спеціалістам, які навчаються, виявити приховані можливості та нереалізовані вміння.

Модерація, як функція андрагога, ґрунтується на цінностях групової комунікації, діалогу культур. Необхідним компонентом знань модератора є основи групової поведінки та динаміки розвитку групи. Навички андрагога-модератора передбачають ведення дискусії, дебатів, «круглих столів», брифінгів тощо; стимулювання активності групи та кожного її учасника; узагальнення думок; виокремлення провідної думки; узагальнення конструктивних пропозицій; наочне представлення результатів роботи групи.

Діяльність андрагога-супервізора спрямовано на аналітичне та дослідницьке поєднання практичної педагогічної діяльності з навчанням, допомогу в поєднанні теоретичних знань з практичними вміннями. Супервізія – професійно орієнтована позиція допомоги з урахуванням вимог робочої ситуації, співпраця, у процесі якої той, хто навчається, отримує можливість рефлексії власних думок, ставлень, утруднень, розширення теоретичних уявлень, визначення способів подальшої діяльності.

На початковому етапі аудиторія зазвичай не готова до дискусій, сподівається на позитивний зворотний зв'язок, окремі дорослі потребують підтримки. Андрагог-супервізор сприймається в цьому випадку як авторитет, рольова модель. Загальна мета супервізії – спонукати фахівців до професійного розвитку, більш глибокого опанування професійної діяльності на рівні сучасних вимог. Супервізія дає змогу актуалізувати практичний досвід фахівців, співвіднести теоретичні знання з практикою, виявити власне ставлення до фактів та явищ, здійснювати пошук альтернативних рішень.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лук'янова Л. Освіта дорослих в Україні: нові можливості для розвитку педагогічної науки і практики / Л. Лук'янова, О. Аніщенко // Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України) : зб. наук. пр. — Київ : Сам, 2017. — 400 с. — С. 267–275.
2. Національна доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні / Нац. акад. пед. наук України ; редкол. : В. Г. Кремень (голова), В. І. Луговий (заст. голови), А. М. Гуржій (заст. голови), О. Я. Савченко (заст. голови) ; за заг. ред. В. Г. Кременя. — Київ : Пед. думка, 2016. — 448 с. — Бібліогр.: с. 21.
3. Олійник В. В. Відкрита післядипломна педагогічна освіта і дистанційне навчання в запитаннях і відповідях : наук.-метод. посіб. / В. В. Олійник ; НАПН України ДВНЗ «Ун-т менедж. освіти». — Київ : А.С.К., 2013. — 312 с.
4. Олійник В. В. Проблеми і перспективи розвитку післядипломної педаго-

У супервізії обов'язковою є співпраця, у процесі якої більш досвідчений та менш досвідчений професіонали, або ті, хто мають однаковий досвід, можуть описати та проаналізувати власну діяльність в умовах конфіденційності.

Базовою цінністю андрагога-супервізора є співпраця. Він має досконало знати нормативні вимоги до певних видів діяльності, проєктів, експериментів тощо; поєднувати теоретичні знання та практичний досвід.

Виконання функції супервізії потребує вмінь щодо актуалізації здобутків досвіду практичної діяльності фахівців; співвіднесення теоретичних знань, вимог до певних видів діяльності з практикою; допомоги у виявленні власного ставлення фахівця до фактів та явищ; здійснення спільного пошуку альтернативних рішень; дотримання умов конфіденційності.

Андрагог-тьютор – це фахівець системи освіти дорослих, який організовує самостійне навчання за індивідуальною траєкторією, створює необхідні умови для реалізації індивідуальної освітньої програми дорослого, який навчається, зокрема, за цифровими технологіями, у системі дистанційної освіти. Тьютор – від англ. tutor, – консультант, викладач, який розробляє індивідуальні освітні програми, супроводжує індивідуальний процес навчання.

Андрагог-тьютор робить акцент на рефлексії, яка уможлиблює усвідомлення фахівцями власних освітніх потреб, самостійне визначення ними змісту і термінів навчання. Під патронатом андрагога-тьютора вони осмислюють свої навчальні можливості та перспективи професійного розвитку, вибудовують індивідуальну освітню програму.

Під час здійснення функції тьюторингу важливим є розуміння особливостей інформаційного суспільства; самостійність у здобутті знань; інформація та робота з нею. Необхідні знання щодо способів та засобів роботи з інформацією. Тьютор забезпечує використання ІКТ-технологій в освітньому процесі, допомагає дорослим у визначенні індивідуальної освітньої траєкторії та в її подоланні.

Отже, до вершин професіоналізму (власного акме) андрагоги роблять кроки щоразу, коли опановують нове, набувають нової компетентності. Сучасне суспільство потребує широкого запровадження освіти впродовж життя, до якої активно залучаються дорослі люди з метою професійного й особистісного розвитку. Формальну та неформальну післядипломну освіту професійно здійснюють андрагоги. Для набуття компетентностей та опанування функцій з освіти дорослих андрагоги самі мають пройти шлях професіоналізації.

гічної освіти в умовах розбудови нової української школи / В. В. Олійник, М. О. Кириченко, О. М. Отич, Т. М. Сорочан, О. І. Бондарук, Н. Г. Діденко, Л. М. Сергеева, Н. І. Клокар, В. В. Сидоренко, М. І. Скрипник // Наукове забезпечення розвитку освіти в Україні: актуальні проблеми теорії і практики (до 25-річчя НАПН України) : зб. наук. пр. — Київ : Сам, 2017. — 400 с. — С. 382–391.

5. Теорія та методика професійно-педагогічної підготовки освітянських кадрів: акмеологічні аспекти : монографія / керів. авт. кол. Н. В. Гузій ; Мін-во освіти і науки України, Нац. пед. ун-т ім. М. П. Драгоманова. — Київ : Вид-во НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2018. — 516 с.